

Merkesjekken 2020 - Mattilsynet ser på mat til små barn

Sluttrapport mars 2021

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Illustrasjonsfoto: Colourbox

Mattilsynets nasjonale tilsynskampanje for merking av ferdigpakkede matvarer

1	SAMMENDRAG	2
2	BARNEMAT, ELLER VANLIG MAT TIL BARN?	3
3	BAKGRUNN OG MÅL	4
4	ORGANISERING	4
5	DETTE HAR VI KONTROLLERT	5
5.1	Språk.....	6
5.2	Betegnelse på matvaren, og eventuelt tilleggsbetegnelser.....	6
5.3	Angivelse av ingrediensliste og fallende orden av ingredienser	6
5.4	Mengdeangivelse av ingredienser	7
5.5	Allergenmerking	7
5.6	Nettoinnhold	8
5.7	Holdbarhetsdato.....	8
5.8	Særlige vilkår for oppbevaring og/eller bruk	8
5.9	Næringsdeklarasjon - presentasjon.....	9
5.10	God opplysningspraksis.....	10
6	GJENNOMFØRING OG RESULTATER	11
6.1	Gjennomføring	11
6.2	Resultater.....	11
7	VURDERING	13
7.1	Vurdering av resultater	13
8	ANBEFALINGER FRA HELSEDIREKTORATET	14
9	KONKLUSJON	15
	VEDLEGG 1 OVERSIKT OVER VIRKSOMHETER OG PRODUKTER	16

1 Sammendrag

Mattilsynet har i 2020 gjennomført kampanjen «*Mattilsynet ser på mat til små barn*». Vi har sett på mat til små barn under 3 år som ikke er regulert i forskrift om barnemat. Slike produkter er ofte plassert i eller nær barnemathyllene, og forbrukerne kan bli villedet til å tro at produktene er særlig egnet og gunstige for små barn. Vi så på blant annet snacks, tørket frukt og kjeks. Denne matvaregruppen har ikke vært med i tidligere merkesjekker.

Mattilsynet gjennomfører de årlige merkesjekkene for å føre tilsyn med hvordan virksomhetene etterlever kravene til korrekt og redelig merking av matvarer. Tidligere merkesjekker viser at det fortsatt er behov for å øke kunnskapen om regelverket hos bransjen. Forbrukerne skal få et godt grunnlag til å gjøre velbegrunnede valg basert på matinformasjon, uten å bli villedet.

Vi valgte produkter som selges til forbrukere i det norske dagligvaremarkedet og fra helsekostbutikker. Ingen av produktene er produsert i Norge, men kommer fra EU/EØS.

Vi undersøkte følgende:

- språk
- betegnelse
- ingrediensliste
- mengdeangivelse
- allergenmerking
- nettoinnhold
- holdbarhetsdato
- vilkår for oppbevaring og/eller bruk
- presentasjon av næringsdeklarasjon
- god opplysningspraksis

Vi vurderte merkingen på totalt 13 produkter fra seks virksomheter. Fire av produktene var uten feil.

Vi fant ingen feil på kravene til betegnelse, mengdeangivelse, nettoinnhold, holdbarhetsdato og vilkår for oppbevaring og bruk.

Eksempler på feil:

- Ingredienslisten - uoverensstemmelse mellom ingrediensene angitt på emballasjen og produktdatabladet.
- Næringsdeklarasjon - ikke brukt riktig navn på næringsstoffene.
- Betegnelsen - ikke skrevet på norsk.
- Allergenmerking - opplysning om «kan inneholde «et allergen»», når produktdatabladet opplyste at det kun var spor av allergenet i produktet.

Ingen feil var av en slik art at de har kunnet medføre helsefare.

Enkelte produkter var merket med aldersangivelse, en opplysning som bare kan benyttes for mat omfattet av forskrift om barnemat. Merking med aldersangivelse kan gi inntrykk av at produktene tilhører en bestemt produktkategori og skape forventninger hos forbrukerne om at de oppfyller de særskilte kravene til sammensetning som vi har for barnemat. Mattilsynet vurderer at forbrukere i stor grad bruker aldersangivelse som en parameter for å velge egnede produkter til barn i en gitt alder. Det kan gjelde både for ordinære næringsmidler og snacks/mellommåltider.

Riktig merking har betydning for forbrukerne. Hvis merkingen er mangelfull eller feil, har forbrukerne ikke mulighet til å ta gode valg.

Virksomhetene har ansvar for å sette seg inn i og følge regelverket. Vi oppfordrer bransjen til å gjøre en innsats for å øke kunnskapsnivået hos aktørene i næringen.

Virksomhetene som hadde feil, følges opp videre av det lokale Mattilsynet.

2 Barnemat, eller vanlig mat til barn?

I barnemathyllene i butikken står det både mat som er omfattet av egne forskrifter om barnemat¹, og vanlig mat med barnevennlig emballasje som markedsføres mot barn.

Virksomhetene er ansvarlig for at produkter som omsettes i Norge produseres og merkes slik at de oppfyller krav i norsk næringsmiddelregelverk.

Forskrift om barnemat gjelder for mat som er spesielt produsert med tanke på å dekke de ernæringsmessige behovene til friske sped- og småbarn under 3 år. Barnemat deles inn i to hovedgrupper. Den ene inneholder retter som er basert på korn, den andre inkluderer bl.a. middagsretter, fruktmos/dessert, drikker osv.

Barnematregelverket stiller krav til sammensetning. For visse produkter skal f. eks innholdet av vitaminer og mineraler ligge innenfor oppgitte grenseverdier, og det er krav til hvilke næringsstoffforbindelser som kan tilsettes. Grenseverdiene for f.eks. plantevernmidler og tungmetaller, er strengere for produkter regulert av forskrift om barnemat, enn for vanlig mat til barn.

Forskrift om barnemat gir også regler for merking som kommer i tillegg til krav i det generelle merkeregulverket. Ett av disse særkravene er at produktene skal være merket med den alderen produktet er egnet for.

Vanlig mat til barn er kun omfattet av generelt merkeregulverk. Eksempler på slike produkter er snacks og tørket frukt. Andre eksempler er produkter som ikke er i tråd med kravene i forskrift om barnemat, men som markedsføres mot små barn.

Små barn (under 3 år) er en sårbar gruppe. Erfaring fra tilsyn har vist at virksomheter ikke alltid merker vanlige produkter rettet mot barn som de skal. Aldersangivelse og illustrasjoner kan eksempelvis føre til at vanlig mat framstår som særlig egnet til de minste barna. Dette kan oppleves villedende og forvirrende for småbarnsforeldre.

¹ Forskrift 10.januar 2014 nr. 21 om næringsmidler til særskilte grupper, og Forskrift 18.oktober 2002 nr. 1185 om bearbeidet kornbasert barnemat og annen barnemat til spedbarn og småbarn (forskrift om barnemat.)

3 Bakgrunn og mål

Mattilsynet gjennomfører hvert år en kampanje – merkesjekken - der vi ser på merkingen til en bestemt kategori matvarer.

Vi har tidligere sett på:

- 2013 - *Villedende merking*
- 2014 - *Mattilsynet ser på hverdagsmaten*
- 2015 - *Mattilsynet ser på kjøtt og kjøttprodukter*
- 2017 - *Mattilsynet ser på melk og melkeprodukter*
- 2018 - *Mattilsynet ser på brød og brøddvarer*
- 2019 - *Mattilsynet ser på frukt, bær og grønnsaker inkludert poteter*

Årets kampanje er rettet mot vanlig mat til barn under tre år, som er en sårbar gruppe. Det ligger en risikovurdering bak utvalget av tema.

Målet med å se på merkingen er at matvarer skal være merket riktig slik at forbrukerne får den informasjonen de trenger, og at de ikke blir villedet eller lurt til å kjøpe noe som fremstår som noe annet enn det de er. Et annet mål er å bevisstgjøre virksomhetene om at de må følge reglene for merking. Disse kampanjene viser at mange virksomheter merker riktig, men det viser også at det er en del feilmerking og villedende merking.

4 Organisering

Mattilsynets Region Stor-Oslo har nasjonalt ansvar for koordinering av merkesjekken. Som grunnlag for enhetlig tilsyn har vi laget felles tilsynsmateriell og gjennomført opplæring for inspektørene.

Kampanjeeier er Mattilsynets hovedkontor ved direktør avdeling mat, Karina Kaupang. Kampanjeansvarlig er regiondirektør Marit Kolle.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Anita Sveum Ihle, seniorinspektør, avdeling Romerike, kampanjeleder
- Gunvor Svalstuen Ruud, førsteinspektør, avdeling Grensekontroll og import
- Hanne Opaas Martinussen, seniorinspektør, avdeling Østfold og Follo

Ressursgruppe i region Stor-Oslo:

- Aina Katrine Svenneby, seniorrådgiver og tilsynskoordinator, regiondirektørens stab
- Vigdis Jenderå, seniorinspektør og fagrådgiver, region Stor-Oslo
- Silje Gundersen, seniorrådgiver og jurist, region Stor-Oslo

Kontaktpersoner ved HK

- Anne-Pia Lødemel, seniorrådgiver, seksjon merking og kvalitet
- Arild Sundbye Johannessen, seniorrådgiver, stab kommunikasjon

5 Dette har vi kontrollert

I merkesjekken 2020 har vi ført tilsyn hos de som har ansvar for merkingen av produktene. Vi har valgt produkter som selges i de største dagligvarekjedene og i helsekostbutikker. Produktene er produsert i EU/EØS.

Vi har sett på mat til små barn under 3 år som ikke er regulert i forskrift om barnemat. Slike produkter er ofte plassert i eller nær barnemathyllene.

Kampanjen omfattet:

- tørket frukt (f.eks. epleringer)
- te (barne-te)
- snacks (f.eks. maissnacks, kjeks)

Kampanjen omfattet ikke:

- morsmelkerstatninger/tilskuddsblandinger
- brød- og brødvarer
- melk- og melkeprodukter
- spiseis (melk og fløtebaserte)
- lokalmat
- saftdrikker, juice og godteri

Kravene vi har sett på er:

- språk
- betegnelse, og eventuelle tilleggsbetegnelser
- angivelse av ingrediensliste, og fallende orden av ingredienser
- mengdeangivelse av ingredienser
- allergenmerking
- nettoinnhold
- holdbarhetsdato
- særlige vilkår for oppbevaring og/eller bruk
- presentasjon av næringsdeklarasjon
- god opplysningspraksis

Regelverket vi har ført tilsyn etter:

- Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne jf. forordning (EU) nr. 1169/2011 (matinformasjonsforskriften)

5.1 Språk

Matinformasjonsforskriften § 2, jf. artikkel 15 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med riktig språk.

Det er et krav i matinformasjonsforskriften at matvarer som selges i Norge skal ha de obligatoriske opplysningene på norsk eller et språk som i stavemåten ligner norsk.

De obligatoriske opplysningene er beskrevet i matinformasjonsforordningen artikkel 9 og omfatter blant annet betegnelse, ingrediensliste, allergener, mengdeangivelse av ingredienser, nettoinnhold, holdbarhet, vilkår for oppbevaring og bruk, ansvarlig virksomhet, opprinnelse og næringsdeklarasjon. For eksempel kan svenske eller danske ord brukes så lenge de er lett forståelige og ligner på norsk. Det svenske ordet *hallon*, som betyr bringebær er et eksempel på et ord som ikke ligner på norsk.

5.2 Betegnelse på matvaren, og eventuelt tilleggsbetegnelser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 9 nr. 1 og artikkel 17 samt vedlegg VI i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene har en betegnelse.

Alle matvarer skal ha en betegnelse. Denne skal gi forbrukerne et klart inntrykk av hvilken matvare de kjøper. Betegnelsen skal ikke villedde forbrukeren.

I noen tilfeller er betegnelsen for matvaren fastsatt i en forskrift, da er det denne som skal brukes. For de fleste matvaregrupper er det ikke gitt en slik lovbestemt betegnelse. Da skal det benyttes den betegnelsen som vanligvis brukes for matvaren. Betegnelsen skal være vanlig kjent av forbrukerne og ikke kreve noen ytterligere forklaring.

Hvis det dreier seg om en matvare som ikke er særlig godt kjent hos de fleste forbrukerne, må det brukes en beskrivende betegnelse. Varens betegnelse kan ikke erstattes med et navn som er beskyttet som registrert varemerke eller et fantasinavn.

Det er ikke et konkret krav i regelverket til plassering av betegnelsen, men obligatoriske næringsmiddelopplysninger skal plasseres på et iøynefallende sted, slik at de er godt synlige og lett leselige.

Eksempel på betegnelse er «kjeks» og «maissnacks».

5.3 Angivelse av ingrediensliste og fallende orden av ingredienser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 18 og vedlegg VII i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om ingredienslisten har en innledning eller overskrift som består av eller inneholder ordet «ingredienser», og om ingrediensene er oppgitt i fallende orden etter vekt.

Ferdigpakkeede matvarer som inneholder flere ingredienser, skal være merket med ingrediensliste. Ingredienslisten skal ha en passende overskrift eller innledning som består av eller inneholder ordet «ingredienser». De enkelte ingrediensene skal angis i rekkefølge etter synkende vekt.

5.4 Mengdeangivelse av ingredienser

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 22 og vedlegg VIII i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om ingredienser som oppgis i betegnelsen eller på bilder, er angitt med mengde.

Mengden av en ingrediens (f.eks. jordbær) eller en kategori av ingredienser (f.eks. frukt) skal angis dersom den kommer frem av betegnelsen (f.eks. snacks med jordbær, frukt-te).

Mengdeangivelse kreves også hvis en ingrediens eller ingredienskategori fremheves i ord, bilder eller grafikk. For eksempel bilde eller tegning av en type korn, og uttrykk som "med havre".

Mengdeangivelse av en ingrediens kan også kreves hvis betegnelsen på matvaren vanligvis forbindes med ingrediensen. Eksempel på en slik betegnelse er grove kjeks, hvor grovt mel (sammalt mel, hele korn eller kli) er hovedingrediensene.

Mengden angis i prosent, som svarer til mengden av ingrediensen(e) på tidspunkt for bruk. Mengden skal angis i næringsmidlets betegnelse, eller i umiddelbar nærhet av betegnelsen, eller i ingredienslisten i forbindelse med den aktuelle ingrediensen.

Det finnes noen unntak for krav til mengdeangivelse, se vedlegg VIII.

5.5 Allergenmerking

Matinformasjonsforskriften § 1, jf artikkel 21 og vedlegg II i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om ingredienser som kan forårsake allergi eller intoleranse hos forbruker, er uthevet i ingredienslisten.

Allergener er en samlebetegnelse for ingredienser som kan forårsake allergi eller intoleranse hos forbruker. Allergener, eller ingredienser som er produsert av allergene råvarer, skal utheves i ingredienslisten med en tydelig henvisning til allergenet.

I vedlegg II til matinformasjonsforordningen finnes en oversikt over hvilke allergener som skal merkes på denne måten. Informasjon om allergener skal ikke gjentas andre steder på emballasjen enn i ingredienslisten, da forbruker skal kunne finne all relevant informasjon om ingrediensene der.

Angivelse av allergener er ikke nødvendig dersom næringsmiddelets betegnelse klart viser til det aktuelle stoffet eller produktet. Virksomhetene skal sikre at merking med informasjon om allergener gir riktig informasjon til forbrukerne.

Enkelte matvarer merkes med «kan inneholde spor av» etterfulgt av en eller flere ingredienser som kan gi allergiske reaksjoner (allergener). Det er ingen krav i regelverket om at en slik advarselsmerking skal brukes, og det blir derfor sett på som en form for frivillig advarselsmerking. Hensikten med merkingen er å informere om at produktet kan inneholde allergener, selv om disse ikke inngår som en ingrediens.

Merkingen skal bare brukes dersom det er grunn for det, og bare etter at virksomheten har gjort en grundig vurdering av om denne typen merking er nødvendig. Virksomheten skal videre ha gjennomført tiltak for å hindre den utilsiktede forekomsten av allergener. Det kan være vanskelig for forbrukerne å vurdere den reelle risikoen ved å spise produkter som er merket med «kan

inneholde spor av... «allergen». Dette blant annet fordi det ikke er gitt en grense for hva et spor er.

5.6 Nettoinnhold

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 23 og vedlegg IX i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med nettoinnhold.

Nettoinnhold beskriver hvor mye det er av produktet i pakken. Nettoinnholdet skal uttrykkes i liter, centiliter eller milliliter for flytende produkter, og kilogram eller gram for andre produkter.

5.7 Holdbarhetsdato

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 24 og vedlegg X i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med holdbarhetsdato.

Holdbarhetsdatoen angis slik:

a) Foran datoen angis følgende ord:

- «best før ...» dersom datoen angir dagen,
- «best før utgangen av ...» i andre tilfeller.

b) Angivelsene fastsatt i bokstav a) skal etterfølges av

- selve datoen, eller
- en henvisning til det stedet i merkingen der datoen er angitt.

Disse angivelsene skal om nødvendig utfylles med en opplysning om oppbevaringsvilkårene som skal overholdes for å sikre den angitte holdbarheten.

c) Datoen skal bestå av en ukodet angivelse av dag, måned og eventuelt år, i nevnte rekkefølge.

Det er imidlertid for næringsmidler

- med en holdbarhet på under 3 måneder tilstrekkelig å angi dag og måned,
- med en holdbarhet på mer enn 3 måneder, men ikke mer enn 18 måneder, tilstrekkelig å angi måned og år,
- med en holdbarhet på mer enn 18 måneder tilstrekkelig å angi året.

5.8 Særlige vilkår for oppbevaring og/eller bruk

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 25 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om produktene er merket med særlige oppbevarings- og/eller bruksvilkår.

For å gjøre det mulig å bruke og oppbevare næringsmidlet på riktig måte, er det et krav om at bruksperiode og oppbevaringsvilkår skal stå på emballasjen hvis det er nødvendig.

Eksempel:

Oppbevares tørt, og ikke over normal romtemperatur.

5.9 Næringsdeklarasjon - presentasjon

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 34 i forordning (EU) nr. 1169/2011, jf. vedlegg XV.

Vi har sett om de obligatoriske næringsstoffene i næringsdeklarasjonen er angitt i riktig rekkefølge, og om deklarasjonen oppfyller kravene til ordlyd og oppsett.

De obligatoriske næringsstoffene skal angis i denne rekkefølgen: energiinnhold, mengde fett hvorav mettede fettsyrer, karbohydrater hvorav sukkerarter, protein og salt. En opplysning om at saltinnholdet utelukkende skyldes naturlig forekommende natrium kan eventuelt oppføres i umiddelbar nærhet av næringsdeklarasjonen.

Næringsdeklarasjonen angis pr. 100 g eller 100 ml. I tillegg kan den også angis pr. porsjon/forbruksenhet. Opplysningene skal stå i samme synsfelt, og angis i tabellform, alternativt på linje.

Det er frivillig å utvide næringsdeklarasjonen med ett eller flere av følgende næringsstoffer: enumettede og flerumettede fettsyrer, polyoler, stivelse, kostfiber, vitaminer og mineraler, som er oppført i vedlegg XIII del A nr. 1, og som forekommer i betydelig mengde som definert i vedlegg XIII del A nr. 2. Rekkefølgen i vedlegg XV må da følges.

På matvarer som er merket med næringsdeklarasjon, kan visse elementer frivillig gjentas i hovedsynsfeltet på pakningen. Det gjelder opplysninger om energi, eller energi, fett, mettede fettsyrer, sukkerarter og salt. Velges det å gjenta flere opplysninger enn energi, må alle de nevnte fem elementene gjentas sammen. Gjentakelsene kan presenteres i et annet format enn som tabell eller på linje.

Det er for eksempel unntak fra å merke næringsdeklarasjon på emballasje eller beholdere med en største overflate på mindre enn 25 cm².

Se mer veiledning her: [Veiledning om matinformasjonsforskriftens krav til næringsdeklarasjon](#)

Forskrift om barnemat gir regler om merking spesielt for denne gruppen produkter. I produktgrupper hvor det er gitt krav om et bestemt innhold av vitaminer eller mineraler skal innholdet av disse angis med det gjennomsnittlige innholdet av de aktuelle vitaminene og mineralene.

Visse vitaminer og mineraler kan merkes som en prosentandel av referanseverdiene gitt i barnematforskriften forutsatt at innholdet av de aktuelle vitaminene eller mineralene utgjør 15 % av referanseverdiene.

Dersom produktene er merket med ernærings- og helsepåstander må krav i [forskrift om ernærings- og helsepåstander om næringsmidler](#) være oppfylt.

Ernærings- og helsepåstander er ikke vurdert i denne kampanjen.

5.10 God opplysningspraksis

Matinformasjonsforskriften § 1, jf. artikkel 7 i forordning (EU) nr. 1169/2011.

Vi har sett om merkingen er egnet til å villede forbruker.

Matinformasjonen skal ikke være villedende, særlig med hensyn til hva som kjennetegner næringsmidlet, for eksempel art, identitet, egenskaper, sammensetning, mengde og holdbarhet. I tillegg til merking på emballasjen, gjelder dette også for annen presentasjon, for eksempel reklame, utseende og form på emballasjen.

Et eksempel på villedende merking er at produkter som ikke er omfattet av forskrift om barnemat, er merket med anbefalt alder for bruk av produktet (aldersangivelse). Produktene framstår da som om de tilhører en bestemt produktkategori og skaper forventninger hos forbrukerne om at de oppfyller særskilte krav i næringsmiddelregelverket. Det kan gjelde både for ordinære næringsmidler og snacks/mellommåltider. Mattilsynet vurderer at forbrukere i stor grad bruker aldersangivelse som en parameter for å velge egnede produkter til barn i en gitt alder. Småbarnsforeldre kan bli ledet til å tro at produkter med aldersangivelse, f.eks. «fra 8 måneders alder», er særlig egnet til de minste barna, mens det egentlig bare er vanlig mat. Små barn (under 3 år) er en sårbar gruppe.

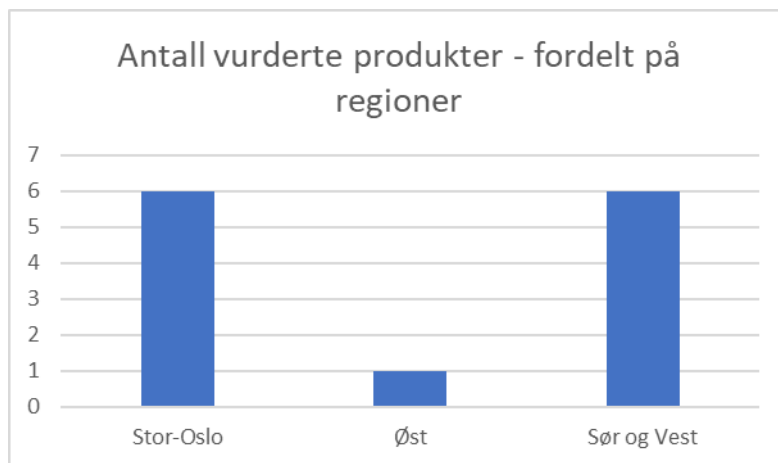
6 Gjennomføring og resultater

6.1 Gjennomføring

Merkesjekken 2020 ble gjennomført i tre av Mattilsynets fem regioner; region Stor-Oslo, region Sør og Vest, og region Øst. Tilsynene ble gjennomført i perioden 27. mai - 15. september 2020.

I forkant ble det sendt ut brev til virksomhetene med informasjon om kampanjen.

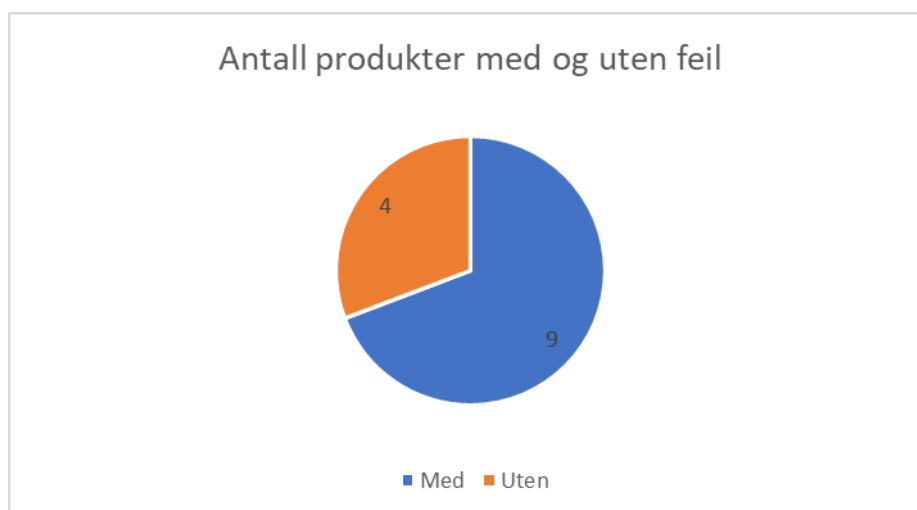
Vi har vurdert 13 produkter fra seks virksomheter.

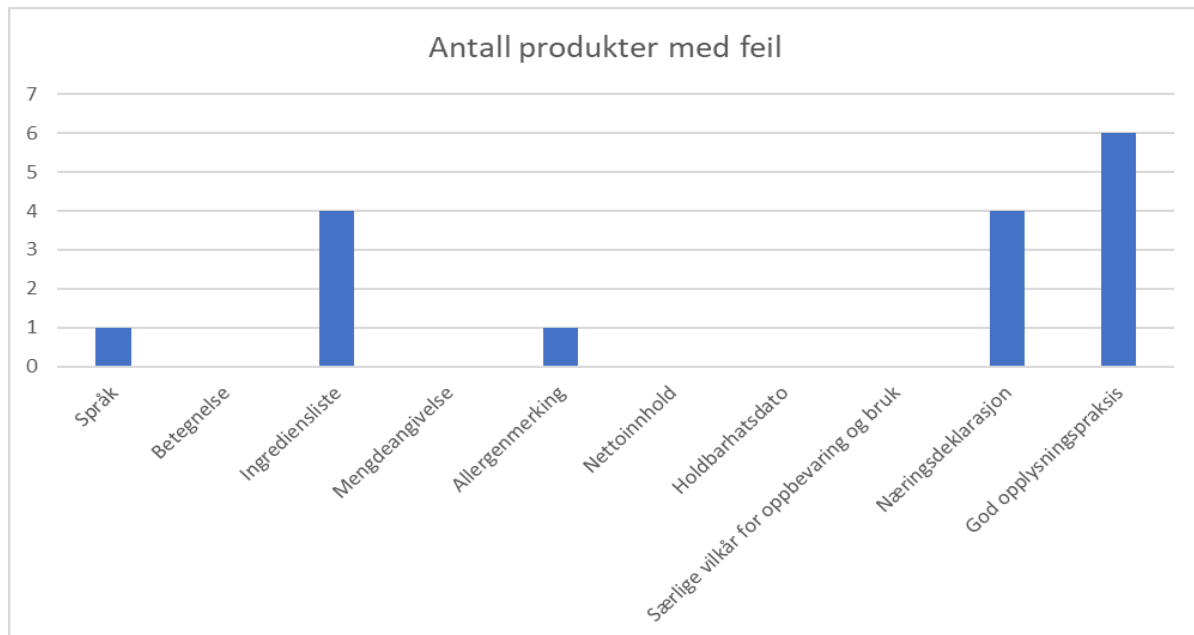
Figur 1: Viser fordelingen av 13 produkttilsyn i Mattilsynets tre regioner.

6.2 Resultater

Av de 13 produktene som ble vurdert fant vi feil på ni produkter, og fire var merket riktig.

Figur 2: Antall produkter med og uten feil i merkingen.

Figur 3: Diagram som viser antall produkter med feil pr. sjekkpunkt.

Vi fant ingen feil på kravene for betegnelse, mengdeangivelse, nettoinnhold, holdbarhetsdato og vilkår for oppbevaring og bruk.

Feilen på kravet språk er at betegnelsen på en kjeks ikke var på norsk.

Feil på kravet ingrediensliste var hovedsakelig uoverensstemmelse mellom opplysninger på emballasjen og i produktdatabladet. En annen feil var merking med «naturlig kostfiber», uten at det var oppgitt hvilken ingrediens som er kilden til kostfiber. Det var også unøyaktig oversettelse av ingredienser til norsk.

Feilen på kravet allergenmerking er den norske oversettelsen av havremel. Det ble merket som helkornmel. Helkornmel kan komme fra mange typer korn. Kornslag som inneholder gluten, dvs hvete (slik som spelt- og korasanhvete), rug, bygg, havre eller hybridiserte stammer av disse, og produkter fremstilt av slike kornslag, skal alltid angis i merkingen².

Feilene på sjekkpunktet næringsdeklarasjon er hovedsakelig at det ikke var brukt riktig ordlyd på næringsstoffene. Et eksempel er at det står «sukker» i stedet for «sukkerarter» og «fiber» i stedet for «kostfiber».

Resultatene viser at sjekkpunktet god opplysningspraksis skiller seg ut med flest feil. Eksempel på feil er at produktet var merket med aldersangivelse, selv om produktet ikke omfattes av forskrift om barnemat. En annen type feil er at det i merkingen av produktet stod at det «kan inneholde» diverse allergener, selv om produktdatabladet sier at det kun er spor av disse allergenene.

² Unntak fra dette kravet er a) glukosesiruper fremstilt av hvete, herunder dekstrose, b) maltdekstriner fremstilt av hvete, c) glukosesiruper fremstilt av bygg d) kornslag som brukes til fremstilling av alkoholholdige destillater, herunder landbruksetanol

7 Vurdering

Tidligere merkesjekker har ikke vært spesielt rettet mot mat markedsført til små barn.

Kampanjegruppa samarbeidet tett med inspektørene om uttak og merkevurdering av produkter. Inngen av produktene var produsert i Norge, men de kom fra EU/EØS.

Vi etterspurte virksomhetenes vurdering av de aktuelle produktene, om de var omfattet av forskrift om barnemat, eller var vanlig mat til barn og virksomhetenes begrunnelse for vurderingen.

Det har de de siste årene skjedd en stor endring når det gjelder utvalget av matvarer til barn. Nytt barnematregelverk er også under utvikling. Den pågående utviklingen skal likevel ikke være til hinder for at det føres tilsyn med produkter etter eksisterende regelverk. Inntil nytt regelverk er implementert i Norge er det dagens regelverk som gjelder, og det er virksomhetens ansvar at produktene er i henhold til dette regelverket, jf matloven § 5.

Denne kampanjen omfatter færre produkter enn det som har vært vanlig i tidligere merkesjekker, men Mattilsynet vil i 2021 følge opp arbeidet med en kampanje rettet mot mat i barnemathylla. Vi vil se etter både produkter som oppfyller definisjonene og kravene til å være barnemat jf. barnematforskriften, og produkter som markedsføres og merkes slik at de fremstår som barnemat.

7.1 Vurdering av resultater

Vi fant feil i merkingen på ni produkter. De var fire feil ved ingredienslisten, fire ved presentasjon av næringsdeklarasjon og seks ved god opplysningspraksis.

Feilene i ingredienslistene kan skyldes feil i oversettelse til norsk. Det var også enkelte uoverensstemmelser mellom produktdatabladet og ingredienslisten. Det kan skyldes utilstrekkelig kontroll før produktene omsettes i Norge. En annen feil var merking med ingrediensen «naturlig kostfiber». Naturlig kostfiber er ikke en ingrediens. Kostfiber kan komme fra flere typer ingredienser. Ingredienser skal angis ved sin spesifikke betegnelse.

I denne kampanjen så vi på oppsettet til næringsdeklarasjonen, og navnene til næringsstoffene. På noen produkter var ikke næringsstoffene riktig navngitt. Det kan skyldes manglende kunnskap om kravene til næringsdeklarasjon. Det kan også ha oppstått som en feil ved oversettelsen.

Eksempler på feil på god opplysningspraksis er at noen av produktene var merket med aldersangivelse, som bare er et krav til mat omfattet av forskrift om barnemat. Når produktet er vanlig mat til barn er det villedende for forbrukeren at produktet er merket med aldersangivelse. Da fremstår disse produktene som barnemat spesielt egnet for små barn.

Noen produkter hadde allergenmerkingen «kan inneholde», selv om produktdatabladet opplyste at det kun var spor av allergenene. «Kan inneholde» kan oppfattes som at produktet inneholder et eller flere allergener som en ingrediens. Det skaper en usikkerhet om sammensetning og innholdet i produktet. Næringsmiddelopplysningene blir utydelige og villedende for forbruker.

8 Anbefalinger fra Helsedirektoratet

Denne kampanjen omfatter kjeks, snacks (maissnacks og tørkede epleringer) og te til små barn.

Kjeks, snacks og te vil i ubetydelig grad bidra til å dekke små barns behov for viktige næringsstoffer, samtidig som de inneholder sukker og/eller salt. Slike produkter er unødvendige og bør unngås i det daglige, fordi de vil bidra negativt til barnets appetitt på næringsrik mat og gjøre at barnet vennest til søte og salte snacks og mellommåltider.

Helsedirektoratet anbefaler at spedbarn ikke gis søt og fet mat, som kaker, kjeks, is, snacks og søt drikke, og at inntaket begrenses også etter ett års alder. Frisk frukt og grønnsaker bør velges som snacks fremfor industrifremstilte produkter.

Det anbefales å velge matvarer med et høyt innhold av næringsstoffer som barnet trenger. Dette innebærer for eksempel å velge grove kornprodukter (kornprodukter med høy andel av sammalt mel) og mat med et lavt innhold av fett og sukker. Mye fett og sukker kan føre til at barnet spiser seg mett på mat som ikke inneholder tilstrekkelige mengder jern og andre viktige næringsstoffer.

Det anbefales å unngå tilsatt sukker til spedbarn. Sukker er den viktigste årsaken til tannrøte (karies), og et høyt inntak av sukker kan bidra til overvekt.

Det anbefales at salt og saltet mat unngås det første året. Barnets nyrer er ikke ferdigutviklet, og barnet kan derfor ikke regulere saltbalansen godt nok. Tilgjengelig forskning viser for øvrig at et lavt inntak av salt tidlig i livet settes i sammenheng med lavere blodtrykk i voksen alder. Dette er en annen grunn til at mat med lite salt anbefales til barn. Lite salt i barnematen vil kunne forebygge at barnet senere foretrekker salt mat.

Helsedirektoratet støtter WHA 69.9 og tilhørende guidance-dokument, der anbefaling nr. 3 omhandler produkter som markedsføres som egnet til barn under tre år:

Recommendation 3. Foods for infants and young children that are not products that function as breast-milk substitutes should be promoted only if they meet all the relevant national, regional and global standards for composition, safety, quality and nutrient levels and are in line with national dietary guidelines. Nutrient profile models should be developed and utilized to guide decisions on which foods are inappropriate for promotion. Relevant Codex standards and guidelines should be updated and additional guidelines developed in line with WHO's guidance to ensure that products are appropriate for infants and young children, with a particular focus on avoiding the addition of free sugars and salt.

Produktene som inngår i denne rapporten, er ikke i tråd med nasjonale eller globale anbefalinger for kosthold eller inntak av næringsstoffer for spedbarn og småbarn.

Referanser:

Nasjonal faglig retningslinje for spedbarns ernæring [Spedbarns ernæring - Helsedirektoratet](#)

Mat og måltider for spedbarn [Mat og måltider for spedbarn - Helsedirektoratet](#)

World Health Organization. Maternal, infant and young child nutrition. Guidance on ending the inappropriate promotion of foods for infants and young children. Report by the Secretariat. Sixty-ninth World Health Assembly. A69/7 Add.1. Provisional agenda item 12.113 May 2016.

Guidance on ending
the inappropriate pro

9 Konklusjon

Mattilsynet har i 2020 gjennomført kampanjen «*Mattilsynet ser på mat til små barn*». Denne matvaregruppen har ikke vært med i tidligere merkesjekker.

Kampanjen omfattet vanlig mat markedsført til små barn, som ikke er omfattet av forskrift om barnemat. Vi valgte produkter som selges i dagligvare- og helsekostbutikker. Alle produktene kom fra EU/EØS.

Vi vurderte 13 produkter fra seks virksomheter. Av disse hadde fire produkter ikke feil på de vurderte sjekkpunktene.

Vi erfarer at det er ulik kompetanse hos virksomhetene om regelverket. Det er også varierende i hvilken grad virksomhetene har satt seg inn i regelverket, som regulerer «vanlig mat» og «barnemat» (jf. forskrift om barnemat) før produktene omsettes. Virksomhetene har ansvar for å sette seg inn i relevant regelverk, begrunne vurderingen av deres produkter, og søke veiledning hos Mattilsynet ved behov.

Vi ser at mange produkter har feil i merkingen. Eksempler på feil ved god opplysningspraksis er at noen av produktene var merket med aldersangivelse, en opplysning som bare kan benyttes for mat omfattet av forskrift om barnemat. Mattilsynet mener at flere av feilene i merkingen er unødvendige, da forskriftskravene er konkrete for f.eks. ingrediensliste, næringsdeklarasjon og allergenmerking. Ingen feil var av en slik art at de har kunnet medføre helsefare. Feilene i merkingen har betydning for forbrukeren, fordi forbruker ikke får riktige opplysninger om produktet.

Vi oppfordrer bransjen til å gjøre en innsats for å øke kunnskapsnivået hos aktørene i næringen.

Vedlegg 1 Oversikt over virksomheter og produkter

Nr.	Mattilsynets region	Navn på virksomhet	Navn på produkt	Feil
1	Stor-Oslo	Orkla Confectionary & Snacks Norge	Tom & Jerry kjeks	
2	Stor-Oslo	Orkla Confectionary & Snacks Norge	Bokstavkjeks	
3	Stor-Oslo	Orkla Confectionary & Snacks Norge	Gjende eventyrkjeks	x
4	Stor-Oslo	Coop Norge SA avd Hovedkontor	Änglamark økologiske maissnacks med gulrot og gresskar	
5	Stor-Oslo	Coop Norge SA avd Hovedkontor	Änglamark økologiske maissnacks	
6	Stor-Oslo	MTK Norge AS	MiniMi økologiske myke epleringer	x
7	Sør og Vest	Norganic AS	Karibix	x
8	Sør og Vest	Norganic AS	Tierlix	x
9	Sør og Vest	Norganic AS	Traffix	x
10	Sør og Vest	Goodlife Norge AS avd Engros	Tierkekse	x
11	Sør og Vest	Goodlife Norge AS avd Engros	Entchenkekse	x
12	Sør og Vest	Goodlife Norge AS avd Engros	Traffix	x
13	Øst	Vitalkost AS	Holle baby Te	x